

SASTRA LISAN

PUISI MANTRA

Wangenan Mantra

Mantra asal kecapna tina basa Sangsekerta nu hartina jampé (Kamus Umum Basa Sunda,1990:304).

Nilik kana wangunna mantra téh mangrupa puisi (wangun ugeran) anu buhun. Najan teu matok aturanana atawa teu ditangtukeun *guru laguna* (sora dina engang panungtung), *guru wilanganana* (jumlah engang dina unggal padalisan), jeung jumlah padalisan dina unggal padana. Ugeran atawa aturan puisi téh bakal karasa upama geus dibaca atawa dipapatkeun. Dina éta mantra aya wirahma jeung purwakanti, nepi ka ngareunah diunikeunana.

BASA JEUNG EUSI DINA PUISI MANTRA

Basa nu dipaké dina mantra Sunda lolobana basa Sunda. Tapi réa ogé nu dicampur atawa diuwuhan ku basa séjén, misalna basa Kawi, Sangsekerta, Jawa, Arab atawa basa Indonesia.

Eusi puisi mantra naon-naon anu digambarkeun atawa dicaritakeun ku téks mantra, naha kalakuan, sifat, gagasan, ide, harepan jeung nu lianna.

Purwakanti Puisi Mantra

M.A. Salmun (1958:28) nétélakeun yén purwakanti asal kecapna tina *purwa* nu hartina mimiti, jeung *kanti* nu hartina bareng. Jadi, harti saujratna purwakanti téh mimiti bareng. Dina ungkara-ungkara nu maké purwakanti, kecap, engang, sada, sora atawa aksarana sok loba nu sarua atawa méh sarua antara nu ti heula jeung nu pandeuri. Ari pernahna, bisa ngarendeng, ngajajar, *horizontal* (sajajar, sapadalisan), bisa oge ngaruntuy, *vertikal* (antar jajaran, antar padalisan). Ku lantaran kitu, nilik pernahna mah purwakanti téh dibagi dua golongan, nya eta purwakanti rantayan (ngajajar), jeung purwakanti runtuyan (ngaruntuy).

Kamekaran Puisi Mantra dina Kapercayaan Masyarakat Sunda

Ayana mantra bisa disebutkeun geus lila lantaran ieu sastra téh geus disebut-sebut dina naskah ***Sanghyang Siksa Kandang Karesian***, nu unina:

Hayang nyaho di sakwéh ning aji mantra ma: jampa-jampa, geugeui(ng), susuratan, sasaranaan, kaseangan, pawayagahan, pupusaan, susudaan, hurip-huripan, tu(n)duk iyem, pararasen, pasakwan; sing sawatek aji ma sang brahmana tanya.

Upama niténan éta téks, jéntré yén baheula mah mantra téh dipimilikna ku Brahmana, jalma nu dianggap pangluhurna dina kasta. Éta kaayaan téh robah luyu jeung robahna kahirupan manusa. Kiwari mantra dipatalikeunana jeung dunya magis, dumasar kayakinan nu dianutna. Nu ngarana kayakinan atawa kapercayaan téh mangrupa hal nu kawilang pentingna sabab mantra bisa matih lamun nu ngagunakeunana bener-bener yakin kana hasiat jeung kakuatan éta mantra.

Numutkeun Rusyana Tujuan digunakeun mantra:

- Pikeun ngawasa sukma nu lian (nu dipikacinta atawa dipikaceuceub).
- Sangkan diri pinunjul.
- Sangkan pada mikaasih ku ménak atawa dunungan.
- Sangkan sagala lampah pinareng jeung hasil atawa aya dina karahayuan.
- Sangkan nu maot sampurna.
- Sangkan kuat, bedas, awét ngora.
- Sangkan gedé sima jeung ludeungan.
- Sangkan salamet lembur, rajakaya, pepelakan jeung ingon-ingon.
- Sangkan rahayu diri tina rupa-rupa balai.
- Pakakas paranti mergasa nu lian.
- Sangkan pepelakan teu diganggu ku hama, sato galak, hujan angin.
- Paranti nyinglar jurig, kuntilanak, atawa lelembut lianna nu sok ngaganggu.
- Paranti ngambah alas nu sanget, numbal, muka pihumaeun atawa sanuk-sanuk nu ngamimitian digawé.
- Paranti nalukeun siluman-siluman.
- Paranti nolak gawé nu jail.
- Paranti ngaruwat.
- Paranti ari caah, hujan angin.
- Paranti munah impian goréng.
- Paranti nyampé nu gering, ngubaran nu sakit.
- Paranti nyampé nu kacilakaan.

Papasingan Puisi Mantra

1. **Jangjawokan**
2. **Asihan**
3. **Ajian**
4. **Singlar**
5. **Rajah**
6. **Jampé**

Jangjawokan

Mantra nu dipakéna nalika rék milampah hiji pagawéan. Anu dipalar sangkan pinunjul hasilna, tur anu ngalampahkeunana aya dina kasalametan atawa karahayuan. Biasana jangjawokan mah dipapatkeunana téh ditalar saupama rék leumpang, mandi, seuri, dangdan, dipupur jeung sajabana.

Conto

Jangjawokan paranti nyeupah

Seureuh seuri

Pinang nanggeng

Apuna galugat angen

Gambirna pamuket angen

Bakona galugé sari

Coh nyay, parupat nyay, loeko lenyay

Cucunduking aing taruk haréndong

Cucunduking aing taruk paku hurang

Keuna asihan awaking

Asihan si leugeut teureup

Asihan

Mantra nu dipakéna pikeun ngawasa atawa mangaruhan kana sukma nu lian, anu dipikacinta sangkan bogoheun jeung sangkan anu mapatkeun éta asihan pinunjul kakasépanana, nepi ka saréréa pada asih.

Conto Asihan

Siujung Tunggal jeung Batara Wisésa

*Allohuma hamad samna
durané sit murnaputih Alah nira
nya aing pangéran nu murmahamad
Rosulullah sia masing beunang ku aing
kamasir sia beunang ku aing
palit panetep pagulet
papuket sia reujeung aing
nya aing asihan Batara Wisésa
keuna bagal bagal keuna ku pirusa
kamasir sia beunang ku aing
kamasir sia beunang ku aing
Palit panetep
panetep, pagulet, papuket
Sia reujeung aing
nya aing asihan Batara Si Ujung Tunggal
(sebut ngaran anu ditujuna)
Ungkut ungun singlalentuk
congcorang dua disada
pang nepikeun ka si (pok sebut ngaranna)*

Ajian

Mantra nu dipakéna pikeun meunangkeun kakuatan pribadi. Upamana waé sangkan gedé sima, ludeungan, bedas, weduk, awét ngora, jeung sajabana ti éta. Kitu deui karahayuan, ngajaga lembur, raja kaya, pepelakan jeung ingon-ingon.

Conto Ajian

pikeun meruhkeun sato galak

*Bismillahirrohmanirrohim
maung pundung datang among
badak galak datang depa
oray laki datang numpi
nya singa mangka di tengah
ka kekep ka sikep
kasima ku pariwasa
wong sajagat kabéh*

.....

Singlar

Mantra nu dipakéna pikeun nyinglar gangguan jurig, kuntilanak, lelembut, musuh, sasatoan nu galak, jeung hama nu sok sakirana ngaganggu ka manusa. Nu dipalar, sangkan aya dina kasalametan atawa karahayuan.

Panyinglar beurit

*Si manyang si manyung
manyung manyung sia
ulah heureuy ulah badeur
kana pagawéan kaula
da manéh mah boga bagian
di gunung bukit buligir putih
dago dipondok Régo
dago dipondok Régo*

Rajah

Mantra nu dipakéna upama rék ngambah
leuweung nu sanget, muka pihumaeun,
rék nyicingan hiji tempat, nyieun
babakan, rék migawé kai pibahaneun,
nalukeun siluman-siluman, ngaruwat,
nyampé nu gering, pamunah impian
goréng, jeung sajabana.

Rajah pamunah

*Bismillahirrohmanirrohim
ina hérang
ina lénggang
ina bisésa
bumi langit geus ngajadi
nini akung gahung
aki buyut gahung
nu neureuy buana ini
diteureuy pakénam-kénam
acina raja pamunah
munah kayu munah batu
munah kalakay salambar
munah kana sagala pagawéan domel*

Jampé

Mantra nu dipakéna paranti
nyageurkeun kasakit jeung kacilakaan,
upamana baé lamun kabeureuyan,
jéngkoleun, nyeri beuteung, hileudeun
jeung sajabana.

Jampé rieut

*Aki éngkang nini éngkang
ulah ngéngkang tarang si ujang
ngéngkang-ngéngkang dina batu beuneur
cadas pasimpay rét simpay
cadas pasimpay rét simpay*

